

המשרד לפיתוח ירושלים

הרשות לפיתוח ירושלים
THE JERUSALEM DEVELOPMENT AUTHORITY

מכון ירושלים
לחקר ישראל

תוכנית מרום

ליווי, פיתוח ידע, מעקב, הערכה ומחקר

גודש באתרי תיירות בעיר העתיקה – דרכים להקלה

החוקרים:

ראש הצוות: ישראל קמחי

עומרי גסטר

ליאור רגב

2013

תוכן העניינים

3	הקדמה
5	עיקרי הפעולות הדרושות
5	כנסיית הקבר
6	הר הבית (כותל, שער האשפות)
6	ויה דולורוזה
6	תצפית הר הזיתים
7	פעולות לשיפור תנועה וחנייה באזור הר הזיתים וכנסיית גת שמנים
8	סמוך לתצפית הר הזיתים
8	כנסיית גת שמנים וקבר מרים
10	טבלה מסכמת

הקדמה

רקע

ירושלים, בדומה לערים היסטוריות אחרות המושכות תיירות, מאופיינת בריכוז אתרי תיירות בשטח גיאוגרפי מצומצם ונגישות תחבורתית מוגבלת. העדר נגישות מתאימה לתחבורה מודרנית, קשיי חניה, צפיפות וגודש מתמשכים מכבידים על המשיכה של תיירים לעיר ופוגעים בחוויה התיירותית. לקשיים אלו השלכות סביבתיות, חברתיות וכלכליות בלתי רצויות נוספות. התמודדות עם התופעה מחייבת נקיטת צעדים שונים, חלקם ניתנים ליישום בטווח הזמן המידי, וחלקם בטווח הבינוני-ארוך.

מטרה

מטרת העבודה להציג צעדים ודרכים להתמודדות עם הגודש התחבורתי והאנושי הקיים באתרים שונים בעיר העתיקה.

שיטה

העבודה מסתמכת על עבודת שדה שנערכה באתרים השונים, שעיקרה תצפיות ובדיקה של המצב בשטח; שימוש בצילומי אוויר של האזור ומיצוי ידע מעבודות קודמות.

ממצאים

- המסמך מציע המלצות להקלת הגודש באתרים: כנסיית הקבר, הר הבית, הכותל, שער האשפות, ויה דולורוזה, כנסיית גת שמנים ותצפית הר הזיתים;
- מוצעות המלצות לניהול הביקור באתר, שיפור מערך התחבורה והסדרת תנועת הולכי הרגל.

המלצות עיקריות

- יצירת מסלולים לבעלי עניין שונים בכנסיית הקבר (צליינים המעוניינים להתעמק, ותיירי תרבות המעדיפים מסלול קצר יותר);

- הוספת סדרנים;
- יצירת מערכת לניהול תורים בכניסה אל מבנה הקבר בתוך הכנסייה;
- איסור על תנועת כלי רכב ואכיפה יעילה בציר ויה דולורוזה;
- הוספת עמדות בידוק נוספות בעלייה להר הבית;
- הפרדה בין חניית המכוניות וחניית האוטובוסים בהר הזיתים, הגבלת משך החניה ואכיפה יעילה;
- הרחבת הכביש המוביל להר הזיתים.

עיקרי הפעולות הדרושות

כנסיית הקבר

- הכוונה טובה אל כנסיית הקבר: הוספת שילוט בצבעים שונים לשפות השונות;
- בחינת האפשרות של הצבת ספסלים והצללה ברחבת הכניסה לכנסייה;
- הצבת סדרנים ברחבי האולם לניתוב תנועת המבקרים, וניהול העומסים;
- הצבת חבלים ברחבה ליצירת תורים מסודרים ומניעת דוחק וצפיפות;
- הגבלת משך הביקור בקבר עצמו;
- החלפת מעקות המשטרה בחבל כדי למנוע דוחק;
- יצירת מסלולים ברחבי הכנסייה המיועדים למבקרים בעלי עניין שונה: (א) מסלול מהיר למבקרים המבקשים רק להתרשם מערכה ההיסטורי תרבותי של הכנסייה (ב) מסלול איטי ומעמיק לצליינים ולאלו המבקשים להתפלל במקום;
- עידכון מראש של מורי דרך וראשי קבוצות המבקרים בכנסייה באשר לשעות הפתיחה. פרסום השעות במקום נגיש באתר האינטרנט של I Travel Jerusalem ובפרסומים של משרד התיירות המיועדים למדריכים. הצבת שילוט במקום בולט בכמה שפות באשר לשעות הפתיחה של הכנסייה;
- עידוד קבוצות להגיע בשעות מאוחרות בערב כאשר העומס קטן יותר;
- ניהול זמנים:
  - א. רישום מוקדם וקביעת מועד לביקור לפני ההגעה לאתר;
  - ב. בעת הגעת הקבוצה, יינתן לה מיקום בתור. הקבוצה תהיה רשאית לתור את הכנסייה, עד למועד שנקבע לה להיכנס לאתר הקבר;
  - ג. מבקרים עצמאיים יקבלו מספר בדומה לקבוצות;
  - ד. מבקרים שסיימו את סיור ההתרשמות בחלקי הכנסייה וטרם הגיע תורם לבקר בקבר יוכלו להמתין במקום מיועד ולא ליד הקבר;
- יש לאכוף את השימוש באמצעים אלקטרוניים להדרכה ושמע שלא מפריעים למבקרים האחרים. לבחון את האפשרות של השכרה או חלוקה של מערכות שמע לפני הכניסה לאתר או באוטובוסים;

- לבחון את האפשרות להאריך את שעות הביקור בכנסייה עד לשעה 22:00 בחודשי העומס ובחגים הרלבנטיים.

הר הבית (כותל, שער האשפות)

- הוספת שתי עמדות בידוק בכניסה הקיימת לרחבת הכותל;
- ביטול עמדת הבידוק בכניסה להר הבית מגשר המוגרבים;
- בחינת האפשרות לכניסה נוספת להר הבית דרך שער הכותנה או/ו שער השלשלת.

ויה דלורוזה

- איסור כניסת כלי רכב לרחוב במהלך שעות הבוקר, במיוחד בצומת בית הבד וויה דלורוזה (תחנות שלוש וארבע), למעט רכבי חרום והצלה;
- ניתוב תנועת התיירים באמצעות סדרנים בימים הצפויים לגודש מבקרים כגון חגים נוצריים וסופי שבוע;
- הצללה בתחילת רחוב ויה דלורוזה (רחבת ישיבה ומנוחה בחלק המזרחי של הדרך שעברה שדרוג לפני מספר שנים);
- לבחון אפשרות להצבת ספסלים בתחנה הרביעית (IV), בצמוד להוספיס האוסטרי (היום מוצבים במקום מעקות משטרה);
- קירוי התיאטרון שנמצא בצמוד לגן בתחילת מסלול הוויה דלורוזה

לטווח ארוך:

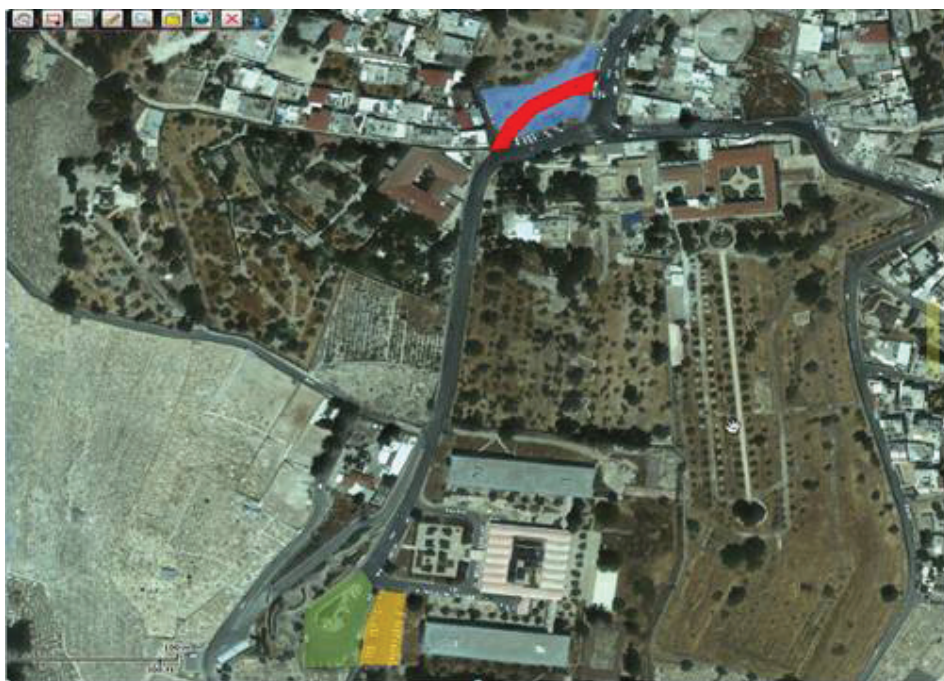
- בסמוך לבית ספר אל עומריה ניתן להציב ספסלים ומקומות ישיבה מוצלים במקום מקומות חנייה.

תצפית הר הזיתים

בטווח הקצר:

- הצללה בתיאטראות התצפית באמצעות סככות מחומרים קלים;

- הגבלת זמן ההסברים לקבוצות במקומות התצפית ואכיפת לוחות הזמנים על ידי סדרנים;
- ייעול החנייה הקיימת על-ידי הפרדה מוחלטת בין חניית אוטובוסים לחניית רכבים פרטיים – ראה פירוט במפה מצורפת;
- מניעה מוחלטת של חנייה לרכבים פרטיים בין כנסיית העלייה למנזר הבנדקטיני ואכיפה מחמירה במקום;
- איסור שימוש **במדונות** (מגביר קול אלחוטי) ושימוש באמצעים אלקטרוניים שקטים להדרכה.

פעולות לשיפור תנועה וחנייה באזור הר הזיתים וכנסיית גת שמנים

בטוח הארוך:

- סלילת קטע של כביש (מסומן בצבע אדום בתצלום אוויר בעמוד הבא) כחד סיטרי לכיוון התצפיות, הכביש הקיים יהיה חד סיטרי לכיוון היציאה מהאזור. הכשרת חלקים מהמגרש (מסומן בצבע כחול) לחניה פרטית. הדבר יחייב כנראה רכישה או

הפקעה של המגרש. עד לסלילת הכביש המוצעת, למנוע חנייה לצידי הכביש הקיים לכל אורכו החל מהפנייה ימינה בכביש הראשי, אחרי ביה"ח אל מוקדס ועד לאזור התצפיות. הסדרת חנייה זמנית במגרש הפנוי עד לסלילת קטע הכביש המוצע.

סמוך לתצפית הר הזיתים

בטווח הקצר:

- ייעוד החנייה העליונה (מסומנת בצבע כתום) לחניית רכב פרטי בלבד;
- ייעוד החנייה התחתונה (מסומנת בצבע ירוק) לחניית אוטובוסים ורכבי אשכול בלבד;
- לדאוג לאכיפה נאותה ולהפניית כלי הרכב לחניות המיועדת להם.

כנסיית גת שמנים וקבר מרים

בטווח הקצר:

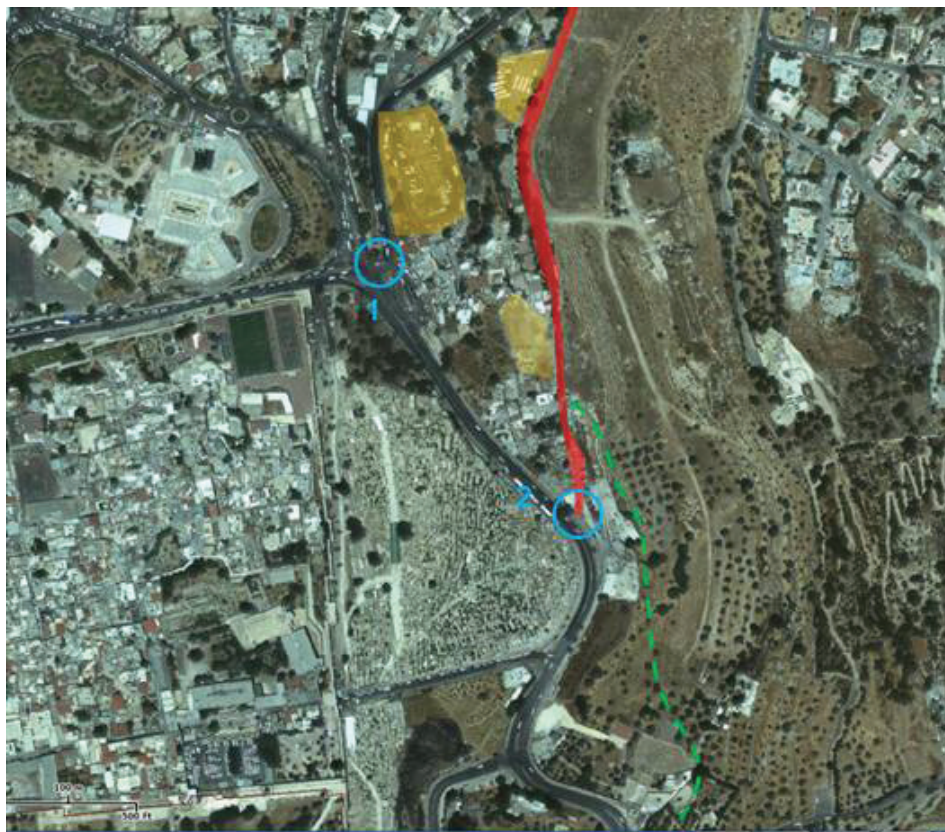
- הוספת סדרנים ושוטרי תנועה להסדרת התנועה, לרבות החנייה לכל אורך כביש ראס אל עמוד.

בטווח ארוך:

- הדרך (מסומנת בצבע אדום בתצלום דלהלן), הקיימת כיום כדרך לא סלולה, למרגלות השוק הסיטונאי תיסלל ככביש שלאורכו;
- יוכשרו מגרשי חנייה להמתנת אוטובוסי התיירים במגרשים הריקים והמוזנחים (המסומנים בצבע כתום בתצלום האוויר דלהלן) כמו כן יבוטל השוק הסיטונאי ויהפוך לחניון אוטובוסים גדול (מסומן בצבע כתום), ממנו יופעל שאטל אחד לאזור הכנסיות (גת שמנים, מרים ומגדלנה הרוסית) ושאטל שני לשער האשפות, השביל התחתון, שייסלל ויוכשר ככביש ישתלב אל דרך יריחו בצומת מרומזרת;
- ישופר החיבור אל דרך יריחו של הכביש היורד מעכבאת א' סוואנה (עיגול מספר 1);
- תוכשר צומת נוספת בכביש העולה לעכבאת א-סוואנה ופנייה ימינה אל הכביש החדש בעמק (המסומן באדום);

- בקצהו הדרומי של התנועה הכביש החדש תיבנה צומת שתאפשר לכלי הרכב לפנות דרומה האשפות לדרך יריחו (עיגול מספר 2);
- יוכשר שביל להולכי רגל שיוליך מהחנייות החדשות עד לכנסיית קבר מרים וכנסיית גת שמנים (מסומן בצבע ירוק) חלק מהתיירים יוכלו להגיע ברגל ממגרשי החנייה, שאחד מהם יוכל לשמש גם כחנייה לרכבים פרטיים.

את כל ההצעות דלעיל יש לבחון בצורה מעמיקה יותר על ידי מתכנני תנועה ומהנדסים ורק לאחר הבדיקה ניתן יהיה לגשת לביצוען.

טבלה מסכמת

אכיפת שימוש באמצעים אלקטרוניים להדרכה ושמע. בחינת אפשרות השכרה לקבוצות טרם הכניסה לעיר העתיקה (בשער יפו ובשער האריות).

אתר	פעולות לטווח קצר	פעולות לטווח ארוך
כנסיית הקבר	<ul style="list-style-type: none"> • הכוונה נאותה לכנסיית הקבר • בחינת האפשרות להצבת ספסלים והצללה בצידה הדרומי של רחבת הכניסה לכנסייה. • הצבת סדרנים ברחבי האולם לניתוב תנועת המבקרים וניהול העומסים. • ניהול הכניסה לכנסייה מתוך הרחבה: הצבת חבלים ליצירת תורים מסודרים ומניעת דוחק וצפיפות. • הגבלה של משך הביקור בקבר עצמו (בתאום עם מדריכי התיירות או ראשי קבוצות הצליינים). • החלפת מעקות המתכת של המשטרה ברצועות פלסטיק מולבשות על עמודים ניידים (בדומה לבנקים) כדי לסייע בסדר הכניסה. • יצירת מסלולים ברחבי הכנסייה המיועדים למבקרים בעלי צרכים שונים: (א) מסלול מהיר למבקרים המבקשים להתרשם מערכה ההיסטורי תרבותי של הכנסייה (ב) מסלול איטי ומעמיק לצליינים ולאלו המבקשים להתפלל במקום. • עדכון מראש של מורי דרך וראשי קהילות המבקרים בכנסייה באשר לשעות הפתיחה שלה. פרסום במקום נגיש באתר האינטרנט של I Travel Jerusalem, בפרסומים של משרד התיירות המיועדים למדריכים וכן הלאה. • הצבת שילוט במקום בולט בכמה שפות באשר לשעות הפתיחה של הכנסייה. • יצירת מערכת מקומית לניהול תורים בכניסה לקבר: בעת כניסת קבוצה, יינתן לה מיקום בתור. הקבוצה תהיה רשאית להסתובב ברחבי הכנסייה עד למועד ביקורה בקבר. מבקרים עצמאיים יקבלו מספר זהה לקבוצות שנכנסו באותו הזמן. מבקרים שסיימו את הביקור בכנסייה וטרם הגיע תורם לבקר בקבר יוכלו לנוח בספסלים שיוצבו בחלקים הפחות מתוירים בכנסייה. • יצירת מספר תורים מסודרים בכניסה לקבר • אכיפת שימוש באמצעים אלקטרוניים שקטים להדרכה ושמע שאינם מפריעים לשאר הסובבים. יצירת אפשרות לחלוקת ערכות שמע לפני הכניסה לכנסייה או רצוי יותר באוטובוסים. 	<ul style="list-style-type: none"> • יצירת מערכת רישום מוקדם של קבוצות, לטובת ניהול עומסים. בחינת אפשרויות הגבלת הכניסה לקבוצות שנרשמו מראש. • בדיקת אפשרויות הרחבת שעות פעילות הכנסייה עד לשעה 22:00 בחודשי העומס בקיץ ובחגים. • המשך המו"מ עם האחראים בכנסייה על פתיחת שער נוסף דרכו יוכלו המבקרים לצאת, והפיכת הכניסה הנוכחית לחד סטרית שתאפשר כניסה בלבד.

פעולות לטווח ארוך	פעולות לטווח קצר	אתר
	<ul style="list-style-type: none"> • הוספת שתי עמדות בידוק נוספות בכניסה הקיימת • לבחון אפשרות כניסה נוספת להר הבית דרך שער הכותנה או/ו שער השלשלת. • מניעת אפשרות לאוטובוס להישאר במקום לאחר הורדת התיירים. • אכיפה על איסור חנייה פרטית ליד שער האשפות. 	<p>הר הבית (כותל, שער האשפות)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • סלילת כביש נוסף, חד סיטרי, על מגרש ריק ליד כנסיית העלייה (ראה תשריט נלווה). 	<ul style="list-style-type: none"> • הקמת סככות הצללה מחומרים קלים בעונות האביב והקיץ וסילוקם בעונות החורף והסתיו. • הצבת שילוט על הגבלת זמן שהיית קבוצות במקום ואכיפתו. • ייעול החנייה הקיימת, הפרדת חניית אוטובוסים מחניית מכוניות פרטיות. חנייה פרטית רק במגרש העליון. • מניעת חנייה פרטית בין כנסיית העלייה למנזר הבנדקטיני כדי לאפשר תנועה נוחה יותר של אוטובוסים. 	<p>תצפית הר הזיתים</p>
<ul style="list-style-type: none"> • בסמוך לבית ספר אל עומרמה ניתן להפוך את מקומות החניה הקיימים לספסלים ומקומות ישיבה מוצלים. 	<ul style="list-style-type: none"> • איסור כניסת כלי רכב לרחוב במהלך שעות הבוקר למעט רכבי חרום והצלה – חיוני במיוחד בצומת בית הבד וויה דולורוזה (תחנות שלוש וארבע). • ניתוב תנועת הולכי הרגל באמצעות סדרנים בימים הצפויים לגודש מבקרים כגון חגים נוצריים וסופי שבוע. • הצללה בתחילת הוויה דולורוזה (רחבת ישיבה ומנוחה בחלקה המזרחי של הדרך: מתחם שעבר שדרוג לפני מספר שנים). • לבחון אפשרות להצבת ספסלים בתחנה הרביעית (IV), בצמוד להוספיס האוסטרי (תחת השלט) (במקום מוצבים, זמנית, מעקות משטרה). • קירוי התיאטרון בגן הממוקם בצידה המזרחי של ויה דולורוזה. 	<p>ויה דלורוזה</p>